

KIRJALLINEN KYSYMYS 330/2009 vp

Valosaasteen vähentäminen

Eduskunnan puhemiehelle

28.3.2009 järjestettiin onnistunut Earth Hour-kampanja, johon osallistui noin miljardi ihmistä. Sammuttamalla valot tunniksi osoitettiin ihmisten huoli ilmastomuutoksesta. Muun muassa Helsingin tuomiokirkon ja Gizan pyramidien valot sammuiivat. Jos kehitysmaat valaistaisiin länsimaiden tapaan, olisi maapallon kestokyky koe- tuksella. Energiankulutuksen noustessa päästöjä pääsisi yhä enemmän ilmakehään. Maailman valaistus tuotti arviolta 7 prosenttia vuoden 2004 maailman hiilidioksidipäästöistä.

Samalla kun maailman väestöstä noin kolmannes elää ilman sähkövaloa, tuhlataan valoa teollisuusmaissa, myös Suomessa. Kauppakeskusten, teiden ja toimistojen valot näkyvät avaruuteen asti.

Oikein käytettynä valo tuo turvallisuutta ja esteettisyyttä, mutta ei ole syytä valaista turhaan sellaisia paikkoja, joita ei käytetä. Turvallisuus ja keinovalon vähentäminen eivät siis ole ristiriidassa keskenään. Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ry:n mukaan valaistus, joka ei ole tarpeen viihtyisyyden tai turvallisuuden kannalta ja suuntautuu tai heijastuu horisontin yläpuolelle tai on tarpeettoman voimakasta, on valosaastetta.

Energian tuhlauksen lisäksi öinen valosaaste sekoittaa eläinten ja ihmisten vuorokausirytmiiä. Se saattaa sotkea melatoniinin (ns. pimeähormoni) tuotantoa ja eräiden viitteiden mukaan aiheuttaa jopa rintasyöpää. Esimerkiksi linnut eivät mielellään pesi valaistujen moottoriteiden lähellä. Näripöössä kasvihuoneiden valot häiritsevät minkkien lisääntymistä ja asukkaiden unta (HBL 11.4.2008). Valosaaste myös häiritsee

joita ja luontoharrastajia. Pimeys kuuluu luontokokemukseen, mutta pimeät paikat ovat vähene- mään päin. Hyvin harva eurooppalainen näkee pimeän taivaan.

Valosaastetta ja päästöjä vähentäisi valaisi- mien nykyistä parempi energia- ja valotehok- kuus sekä parempi valosuunnittelu. Valo tulee suunnata vain valaistavaan kohteeseen. Esimer- kiksi Italian eri osavaltioissa on normeja, joiden mukaan katuvalot eivät saa valaista lainkaan vaa- katasoon tai siitä ylöspäin. Ympäristölainsäädän- nöllä ja ympäristönsuojelumääräyksillä voidaan ehkäistä haittoja nykyistä enemmän. Tarvitaan myös tutkimusta valon vaikutuksesta biologisiin organismeihin ja ilmastoon, jonka jälkeen voi- daan luoda yleiset ohjeet valosaasteen kanssa toi- mimiselle.

Nykyisin yleisiä säännöksiä valosaasteen eh- käisemiseksi ei ole. Asia voidaan pelkästään ot- ta huomioon ja se saattaa tulla esiin lupamenet- telyssä. Ympäristönsuojelulainsäädännön mu- kaan valosaasteeseen voidaan puuttua, jos se ai- heuttaa yksilöivissä olevaa haittaa. Valosaaste on sisällytetty pilaantumisen käsitteeseen, mutta valosaasteen kohdalla ei määritellä, minkä tasoi- nen pilaantuminen on sallittua. Valosaasteeseen tulisi olla mahdollista puuttua kunnallisilla ym- päristönsuojelumääräyksillä, kaavoituksella ja ympäristölupiin liitetyillä määräyksillä.

Suomen nykyinen lainsäädäntö ja määräykset eivät siis rajoita tarpeeksi tehokkaasti valosaas- teen muodostumista. Euroopassa on tehty toimia valosaasteen ehkäisemiseksi muun muassa Tshe- kissä, Kataloniassa ja Italiassa. EU poistaa mark-

kinoilta sähköä tuhlaavat hehkulamput portaittain vuoteen 2012 mennessä, mikä osaltaan vähentää valaistukseen kuluva energiaa, mutta ei vähennä valosaasteen aiheuttamia haittoja. Suomen on tärkeää puuttua nykyistä tehokkaammin valosaasteongelmaan.

Vuonna 2003 ympäristöministeri Enestam vastasi kirjallisiin kysymyksiin (KK 384/2003 vp ja KK 613/2003 vp), ettei lakimuutoksia aiheesta olisi tulossa. Hänen mukaansa tullaan kiinnittämään huomiota siihen, että sekä valo että sen aiheuttamat haitat otettaisiin ympäristölupapäätöksiä ratkaistaessa nykyistä enemmän huomioon.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomai-

sen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus aikoo tehdä valosaasteen vähentämiseksi,

millä tavoin valo ja sen aiheuttamat haitat on otettu ympäristölupapäätöksiä ratkaistaessa aiempaa enemmän huomioon ja

aikooko hallitus muuttaa lainsäädäntöä tai asettaa tiukempia määräyksiä, kuten esimerkiksi normeja valaistuksen suunnittamiseksi vain valaistavaan kohteeseen?

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 2009

Heidi Hautala /vihr
Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Erkki Pulliainen /vihr

Pia Viitanen /sd
Pentti Tiusanen /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Heidi Hautalan /vihr ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 330/2009 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä valosaasteen vähentämiseksi,

millä tavoin valo ja sen aiheuttamat haitat on otettu ympäristölupapäätöksiä ratkaistaessa aiempaa enemmän huomioon ja

aikooko hallitus muuttaa lainsäädäntöä tai asettaa tiukempia määräyksiä, kuten esimerkiksi normeja valaistuksen suunnittamiseksi vain valaistavaan kohteeseen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valo sisällytetään ympäristönsuojelulaissa pilaantumisen käsitteeseen. Ympäristönsuojelulain 3 §:n mukaan ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan sellaista ihmisen toiminnasta aiheutuvaa aineen, energian, melun, värinän, säteilyn, valon, lämmön tai hajun päästämistä tai jättämistä ympäristöön, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa tiettyjä haitallisia seurauksia. Pilaantumisen määritelmä ei sellaisenaan ratkaise sitä, minkä tasoinen pilaantuminen on sallittua, eikä siis ole tulkittavissa yleiseksi kielloksi aiheuttaa pilaantumista. Eri päästöjen yhteisvaikutus on otettava huomioon pilaamisen sallittavuutta arvioitaessa. Pilaantumisen aiheuttamisen sallittavuus ratkaistaan lupamenettelyssä, asetuksilla tai yleisin määräyksin.

Voimassa oleva ympäristönsuojelulainsäädäntö antaa mahdollisuuksia puuttua valon aiheuttamiin haittoihin silloin, kun valohaitta aiheutuu tietystä päästölähteestä. Ympäristöluvassa lähtökohtana valon haittavaikutuksiin puuttumiselle on, että valosta tulee aiheutua jollekin yksilöitävissä olevaa haittaa. Terveyshaittaa ei mistään pilaavasta toiminnasta kuitenkaan saa aiheutua.

Valo voidaan ottaa huomioon ympäristönsuojelulain mukaisessa päätöksenteossa erityisesti lupamenettelyssä. Käytännössä asia saattaa tulla esiin ympäristöluvanvaraisen toiminnan lupakäsittelyssä osana muuta ympäristösäätelyä. Tyypillisimmin valoon liittyviä määräyksiä esiintyy raviratojen, satamien ja kasvihuoneiden ympäristöluvituksen yhteydessä. Lupamääräyksillä voidaan vaikuttaa tuolloin muun muassa valaistuksen suuntaukseen ja määrään. Lupamääräyksiin on pyritty vähentämään valosta aiheutuvia haittoja myös toiminnan aikarajoituksin. Mitään yksin valoon liittyvää raja-arvoa tai yksittäistä normia ei kuitenkaan ole olemassa, vaan ympäristölupaharkinta perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan. Yleisiä säännöksiä haitallisen valaistuksen ehkäisemiseksi ei lainsäädännössä tällä hetkellä ole. Valon aiheuttamat haitat ovat ympäristölupakäytännössä ja muutoksenhaussa nousseet toistaiseksi vain harvoin esille.

Keskeisessä asemassa valohaittojen ehkäisyssä ovat kunnat, jotka voivat yksittäistapauksia koskevien ympäristölupapäätösten ohella ehkäistä valohaittaa ympäristönsuojelumääräyksin ja kaavoituksen keinoin.

Suomen nykyinen lainsäädäntö ja määräykset ovat hallituksen näkemyksen mukaan edelleen riittävät valohaittojen ehkäisemiseen. Säännökset ovat tarvittaessa sovellettavissa myös valohaittojen nykyistä tehokkaampaan hallintaan.

Ympäristöhallinnon neuvottelupäivillä on perinteisesti pohdittu ajankohtaisia ympäristönsuojelukysymyksiä. Myös valohaittojen osalta tällainen keskustelu on tarpeellinen.

Valon haittoihin ja niiden ehkäisyyn liittyen ei ole tällä hetkellä valmisteilla lakimuutoksia. Ympäristöministeriö ei ole myöskään suunnitellut asiaan liittyvien tutkimushankkeiden aloittamista tai tukemista. Alueellisissa ympäristökes-

kuksista ja ympäristölupavirastoista saatujen tietojen mukaan valohaittojen torjuntaa ei ympäristöluvituksessa ole koettu vaikeaksi. Hallituksen tietoon ei ole saatettu, että valohaittojen käsittelyssä ympäristölupapäätöksissä esiintyisi tulkinnallisia vaikeuksia tai valtakunnallista epäyhtenäisyyttä.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 2009

Ympäristöministeri Paula Lehtomäki

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 330/2009 rd undertecknat av riksdagsledamot Heidi Hautala /gröna m.fl.:

Vad ämnar regeringen göra för att minska på ljusföroreningen,

på vilket sätt har ljus och de olägenheter som det medför beaktats mer än tidigare när miljötillståndsbeslut fattas och

ämnar regeringen ändra lagstiftningen eller utfärda strängare bestämmelser, t.ex. normer för att rikta belysningen enbart mot det objekt som ska belysas?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I miljöskyddslagen inbegrips ljus i begreppet förorening. Enligt 3 § i miljöskyddslagen avses med förorening av miljön genom mänsklig verksamhet orsakat utsläpp eller deponering i miljön av ämnen, energi, buller, skakning, strålning, ljus, värme eller lukt, som antingen i sig eller tillsammans med andra utsläpp ger vissa skadliga verkningar. Definitionen på förorening avgör inte i sig vilken nivå av förorening som är tillåten och ska alltså inte tolkas som ett allmänt förbud mot att orsaka förorening. Samverkan av olika utsläpp måste beaktas vid bedömningen av hur tillåtlig en viss förorening är. Hur tillåtligt det är att orsaka förorening avgörs vid ett tillståndsförfarande, genom förordningar eller allmänna bestämmelser.

Den gällande miljöskyddslagstiftningen ger möjligheter att ingripa i olägenheter som orsakas av ljus i sådana fall där olägenheten beror på en viss utsläppsskälla. I miljötillstånd är utgångs-

punkten för ingripanden i skadeverkningar av ljus att ljuset orsakar sådana olägenheter som kan specificeras. Ingen förorenande verksamhet får ändå medföra olägenheter för hälsan.

Ljus kan beaktas i beslutsfattandet enligt miljöskyddslagen särskilt i tillståndsförfarandet. I praktiken kan saken tas upp som en del av tillståndsbehandlingen för en miljötillståndspliktig verksamhet som en del av den övriga miljöregleringen. Det mest typiska är att bestämmelser som rör ljus förekommer i samband med att miljötillstånd beviljas för travbanor, hamnar och växthus. Genom tillståndsbestämmelserna kan man då påverka bland annat ljusriktningen och ljusstyrkan. Med hjälp av tillståndsbestämmelser har man strävat att minska de olägenheter som orsakas av ljus också genom tidsbegränsningar för verksamheten. Det finns ändå inte något gränsvärde eller någon enskild norm som gäller enbart ljus, utan miljötillståndsprövningen grundar sig alltid på prövning av de enskilda fallen. I lagstiftningen finns det för närvarande inga allmänna bestämmelser som förhindrar störande eller skadlig belysning. Olägenheter som orsakas av ljus har tills vidare endast sällan lyfts fram i miljötillståndspraxis och vid sökande av ändring.

När det gäller att förebygga olägenheter som orsakas av ljus har kommunerna en viktig ställning. De kan vid sidan av miljötillståndsbeslut som rör enskilda fall förebygga olägenheter som orsakas av ljus genom miljöskyddsföreskrifter och via planläggningen.

Finlands nuvarande lagstiftning och bestämmelser är enligt regeringens uppfattning fortfarande tillräckliga för att förebygga olägenheter som orsakas av ljus. Bestämmelserna är vid behov tillämpliga också på en effektivare hantering än hittills av olägenheter som orsakas av ljus.

Under miljöförvaltningens diskussionsdagar har man traditionellt behandlat aktuella miljöskyddsfrågor. En sådan diskussion behövs också om olägenheter som orsakas av ljus.

För närvarande bereds inga lagändringar som gäller olägenheter av ljus och förebyggande av dem. Miljöministeriet har inte heller planerat att inleda eller stödja några forskningsprojekt kring ämnet. Enligt uppgifter från de regionala miljö-

centralerna och miljötillståndsverken har bekämpningen av olägenheter som orsakas av ljus inte upplevts som svår vid beviljandet av miljötillstånd. Regeringen har inte fått kännedom om att det vid behandlingen av olägenheter som orsakas av ljus vid beslut om miljötillstånd skulle förekomma tolkningsproblem eller oenhetlighet på riksnivå.

Helsingfors den 18 maj 2009

Miljöminister Paula Lehtomäki